

Instytut Psychiatrii i Neurologii
Klinika Psychiatrii Sądowej
ul. Sobieskiego 9, 02-957 Warszawa, tel. (48 22) 45 82 859 (sekretariat)
e-mail: ipin@ipin.edu.pl

Atuephyp
[Signature]

Prof. dr hab. n. med. Janusz Heitzman

Warszawa, 12.12.2022 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej

Mgr Daisy Skrzypek pt: „Spektrum zaburzeń psychicznych oraz czynnościowa i strukturalna ocena ośrodkowego układu nerwowego u sprawców najcięższych przestępstw przeciwko zdrowiu i życiu”, wydana na podstawie uchwały Rady Naukowej Centrum Biostruktury Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego z dn. 24.01.2019 roku, której kompetencje przejęła Rada Dyscypliny Nauk Medycznych WUM.

Promotor: Prof. dr hab. n. med. Paweł Krajewski

Praca liczy 495 stron numerowanych maszynopisu (w tym strony: 1-7 to strona tytułowa i spis treści, strona 7-12 to spis rycin i tabel; strona 13-15 to wykaz skrótów). Zasadnicza część pracy na stronach 18-226 (208 stron) jest poprzedzona na stronach 16-17 streszczeniem w j. polskim i angielskim. Pracę kończy na stronach 227-240 piśmiennictwo liczące 121 pozycji numerowanych i ułożonych w kolejności cytowania. Autorka rozprawy tę część pracy podzieliła dodatkowo na źródła prawa (27 pozycji) i orzecznictwo (37 pozycji). Do pracy włączono jako załączniki na stronach 241- 495: „Szczegółowe wyniki, wynikające wprost z przeprowadzonych badań” oraz „Szablony stworzone na potrzeby analizy dokumentacji z akt sprawy” i kopię Oświadczenia Komisji Bioetycznej przy Warszawskim Uniwersytecie Medycznym nie zgłaszającej zastrzeżeń do recenzowanego badania. Liczba stron zasadniczej części pracy wraz z piśmiennictwem (221 stron) jest porównywalna, chociaż nieznacznie mniejsza od części zawierającej załączniki (254 strony). W wersji drukowanej pracy jest zawarta nieścisłość edytorska w kolejności stron 60-80 co nie obciąża prawdopodobnie doktorantki, ponieważ wersja elektroniczna pracy jest poprawna.

Temat zadania badawczego poddanego ocenie: „Spektrum zaburzeń psychicznych oraz czynnościowa i strukturalna ocena ośrodkowego układu nerwowego u sprawców najcięższych przestępstw przeciwko zdrowiu i życiu” został sprecyzowany w sposób jasny i precyzyjny, mogący oddać główny cel pracy. Jednak w streszczeniu autorka odnosi się do materiału badawczego „podsumowania dokumentacji akt spraw karnych” i na tej podstawie stawia sobie niejako kolejne zadania jak: „oddziaływanie czynników psychologicznych i środowiskowych na szeroko pojmowany stan zdrowia psychicznego”; „wpływ różnic strukturalnych mózgu na ryzyko popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy”. Stawianie w streszczeniu pracy tak wielu zadań badawczych zdaniem recenzenta zaciemnia podstawowy cel badawczy pracy, wprowadza nową kategorię materiału badawczego „podsumowania dokumentacji akt spraw karnych” choć zdaniem recenzenta wystarczające byłoby określenie materiału badawczego jako akta spraw karnych, na podstawie której starano się dokonać oceny stanu psychicznego sprawców o odniesieniu do ewentualnie ujawnionych zmian czynnościowych i strukturalnych ośrodkowego układu nerwowego wśród sprawców najcięższych przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu (w domyśle sprawców zabójstw ich usiłowań i ciężkiego uszkodzenia narządów ciała). W dalszej kolejności autorka eksponuje kolejne zadanie odnoszące się do „oceny ryzyka występowania zachowań agresywnych i przestępczych wśród osób z zaburzeniami psychicznymi oraz

nieprawidłowymi wynikami CT lub/i EEG” i łączy to z „oceną możliwości zapobiegania zgonom” co jest określeniem nieprecyzyjnym lub omyłkowym ponieważ o zgonach można myśleć, w odniesieniu do sprawców, z tzw. przyczyn naturalnych, z uwagi na być może stwierdzaną „strukturalną patologię ośrodkowego układu nerwowego” wymienianą w temacie pracy. Można podejrzewać, że autorce nie chodzi w pracy o ocenę możliwości zapobiegania zgonom lecz o możliwości zapobiegania zbrodniom z perspektywy oceny stanu psychicznego sprawców dotkniętych organiczną patologią ośrodkowego układu nerwowego o charakterze czynnościowym i strukturalnym potwierdzoną wynikami CT i EEG. Ten fragment pracy zdaniem recenzenta wymaga wyjaśnienia przez autorkę. W dalszym wymienionym w streszczeniu, części pracy zatytułowanej „Metoda”, autorka zasadniczo opisuje grupę badaną, a użyte do scharakteryzowania „Metody” określenie, że „wzięto pod uwagę dane” z opinii sądowo-psychiatrycznych, obserwacji sądowo-psychiatrycznych itd. jest zbyt lakoniczne. Wymieniony w streszczeniu pracy obszar pt. „Wyniki” nie budzi zastrzeżeń, chociaż kolejny, zatytułowany „Wnioski” wydaje się być zbyt ogólny i nie nawiązuje do treści tematu pracy.

Praca została podzielona na Wstęp oraz na 4 rozdziały z podrozdziałami, z których trzy pierwsze mają charakter teoretyczny, a czwarty odnosi się do grupy badanej.

Autorka poszczególne części tematyczne pracy poprzedza cytowaniem sentencji literackich odnoszących się do historii kryminalistyki, literatury, psychiatrii i psychologii sądowej i prawa. Jest to pomysł ciekawy i interesujący, rzadko spotykany w pracach doktorskich, ale inspirujący czytelnika do refleksji nad kryteriami właśnie takiego wyboru w odniesieniu do zawartości rozdziału czy podrozdziału. Niewątpliwie zabieg ten jednak uatrakcyjnia pracę i nadaje jej nieco inny, bardziej humanistyczny charakter.

Rozdział I pt. „Prawnokarne aspekty wybranych przestępstw przeciwko zdrowiu i życiu” opisuje je zarówno z perspektywy historycznej, kodyfikacyjnej, kwalifikacyjnej, orzeczniczej, jak i społecznej. Taki sposób przedstawiania zagadnień prawnych czyni je czytelnymi nie tylko dla prawników, ale dla szeregu odbiorców o zróżnicowanej znajomości prawnych zagadnień. Zgodnie z celem zawartym w temacie pracy, doktorantka opisuje przestępstwa: zabójstwa, spowodowania uszczerbku na zdrowiu w aspekcie bójki i pobicia. Doktorantka jednak nie odnosi się w tej części pracy do kategorii usiłowania zabójstwa czy naruszenia czynności narządów ciała do 7 dni czy powyżej 7 dni, co często jest zawarte w sformułowanych zarzutach, a co może być istotne z punktu widzenia kształtowania się procesu motywacyjnego sprawcy. Nie jest to jednak wadą pracy tylko pokazuje, że perspektywa spojrzenia na to samo zagadnienie prawne jest różna z perspektywy prawnika,

psychiatry czy psychologa występujących w roli biegłego i co często jest źródłem wzajemnego niezrozumienia. W rozdziale II pt. „Perspektywa kryminologiczna”, autorka opisuje obszar tej części nauk sądowych, definiuje pojęcia, odnosi je do statystyk przestępstw przeciwko zdrowiu i życiu. Warte odnotowania jest zwrócenie przez autorkę uwagi na 20% wzrost przestępstw związanych z przemocą w okresie pandemii COVID-19. Rozpatrując etiologię przestępczości przeciwko zdrowiu i życiu doktorantka omawia je w kontekście złożonych czynników biologicznych, psychologicznych, społecznych i sytuacyjnych. Na tej podstawie odnosi się do tym uwarunkowanych teorii w kontekście historycznym oraz do związków pomiędzy poszczególnymi teoriami. Interesujące poznawczo są przytaczane przez autorkę w odniesieniu do psychiatrii sądowej, historyczne ujęcia koncepcji niepoczytalności. Rozdział III dysertacji pt. „Problematyka kryminogenezy na podstawie wybranej dokumentacji z akt karnych” (choć bardziej poprawnie - akt w sprawach karnych) opisuje kwestie proceduralne: przesłuchanie podejrzanego, przyznanie się do winy, karalność, niebieską kartę, wywiad środowiskowy. W kolejnym podrozdziale doktorantka opisuje spektrum zaburzeń psychicznych w polskim prawie karnym. Z punktu widzenia recenzenta, będącego lekarzem psychiatrą szczególnie zorientowanym na zagadnienia psychiatrii sądowej, ta część dysertacji pozostawia pewien niedosyt związany z sięganiem zasadniczo do piśmiennictwa prawniczego z pominięciem jakże bogatej literatury sądowo-psychiatrycznej poczynsży od lat 20-tych XX wieku do chwili obecnej. Trudno recenzentowi pogodzić się z nie wspomnianiem właśnie w tym miejscu o wkładzie w rozwój doktryny prawnej w kontekście psychiatrycznym takich wybitnych psychiatrów sądowych jak: Radziwiłowicz, Nelken, Łuniewski, Spett, Uszkiewiczowa, Szymusik, Hajdukiewicz. Satysfakcjonujące dla recenzenta jest ujęcie przez doktorantkę zagadnień związanych z opinią biegłego, dokonane w sposób zwięzły i przejrzysty oparty o przepisy ustawy z uwzględnieniem jednak aktualnego orzecznictwa Sądu Najwyższego, Podobnie kwestie dotyczące zagadnień poczytalności, opiniowania sądowo-psychiatrycznego w wybranych stanach klinicznych zostały przedstawione w sposób nawiązujący do praktyki, dotykając najczęściej spotykanych kontrowersji i wątpliwości w interpretacji i ocenie sądowej opinii. Dużą satysfakcją napawa recenzenta fakt podkreślenia szczególnej roli opiniowania sądowo – psychologicznego, wagi diagnozy psychologicznej zarówno w ocenie procesów motywacyjnych jak i jej wpływu na ocenę poczytalności. Ta część dysertacji jest opracowana w sposób niezwykle precyzyjny, o dużych walorach edukacyjnych, a równocześnie w sposób na tyle prosty, że zrozumienie tych zagadnień nawet dla nieprofesjonalisty stanie się bardzo przystępne. Doktorantka w części teoretycznej dysertacji nie pominęła omówienia wybranych środków

zabezpieczających co w kontekście celu badawczego określonego w dysertacji jest w pełni wystarczające. Omówione prawne podstawy organizacji badań psychiatrycznych i psychologicznych w toku wykonywania kary pozbawienia wolności, sięgające do aktualnych rozporządzeń zyskały na przejrzystości dzięki wykorzystaniu przez doktorantkę ujęcia w formie tabeli. W rozdziale IV, doktorantka charakteryzując sprawcę przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu na podstawie wybranych badań, koncentruje się na zagadnieniach związanych z przemocą, sięga w pierwszej kolejności do opracowań nawiązujących do empatii jako postawy w relacji interpersonalnej. W kontekście zasadniczego tematu pracy i postawionego celu badawczego trudno odnieść wrażenie czy powiązanie przez autorkę przemocy z empatią jest celowe, a jeśli tak to wymagałoby to szerszego wyjaśnienia. Podobnie jak stwierdzenie zawarte w tym podrozdziale, że ... „ Zaburzenia psychiczne jednak tylko dwukrotnie zwiększają ryzyko śmierci u mężczyzn i aż sześciokrotnie u kobiet”. Można zadać tu pytanie jaką śmierć doktorantka miała na myśli? - czy z przyczyn naturalnych?; wskutek stania się ofiarą zbrodni?, - czy chodzi o płeć sprawców (sprawczyń) zbrodni zabójstwa? Z kontekstu w jakim to stwierdzenie jest zawarte nie wynika to jednoznacznie. Ostatni fragment części teoretycznej pracy doktorantka poświęca czynnościowej i strukturalnej ocenie ośrodkowego układu nerwowego. Omawianie tego zagadnienia tylko na podstawie wybranych kilku prac badawczych, bardziej wskazuje na możliwości zastosowania różnych technik diagnostycznych, niż daje wyobrażenie o wpływie zmian czynnościowych i strukturalnych mózgu na możliwości identyfikowania potencjalnych sprawców „najcięższych przestępstw przeciwko zdrowiu i życiu”. Ponieważ to zagadnienie jest kluczowe i zawarte w głównym temacie pracy, wybór przytaczanych prac wydaje się zbyt skromny.

Podsumowując część teoretyczną pracy, niezależnie od powyższych uwag, można uznać ją za interesujące samodzielne opracowanie z określoną koncepcją historyczno-źródłową i sięgającą do współczesnych efektów badań naukowych. Autorka dokonując wyboru przytaczanych badań naukowych i omawiając wybrane publikacje, słusznie unika nadmiernej ingerencji w ich treść, a własne odautorskie komentarze ogranicza do minimum i do wspomnianego już literacko-historycznego motta. W efekcie otrzymujemy zwięzłą i mogącą zaciekać wielu czytelników monografię o miejscu psychiatrii w obszarze szeroko rozumianych nauk sądowych.

Część badawczą dysertacji rozpoczynają opisane w rozdziale V „Założenia i cel pracy”. Cel „pierwszorzędowy” (adekwatnie powinien być określony jako ogólny) został sformułowany zwięźle i zgodnie z tematem pracy. W celach szczegółowych kwestią dyskusyjną pozostaje czy tezę „analiza możliwości zapobiegania zgonom”, nie zastąpić sformułowaniem: „analiza

możliwości zapobiegania zbrodni zabójstwa”. Również „Przestudiowanie i zrozumienie” jako szczegółowy cel pracy doktorskiej bardziej można zdaniem recenzenta zamienić na „Opis i analiza”.

Rozdział materiał i metody charakteryzuje grupę badaną, którą stanowiła dokumentacja z 56 postępowań - 44 sądowych i 12 przygotowawczych, obejmującą łącznie 70 sprawców (54 w postępowaniach sądowych i 16 w przygotowawczych), 62 mężczyzn i 8 kobiet (11%), w latach 1945 - 1993. Charakterystyka poszczególnych postępowań została zamieszczona w formie ujednoliconej tabeli, a wybrane cechy charakteryzujące sprawców zostały przedstawione w kolejnym rozdziale „Wyniki”. Rozdział ograniczony jest do zestawienia danych i cech osobopoznawczych wspólnych dla sprawców ze wszystkich analizowanych postępowań, z zastosowaniem ich procentowego rozkładu. W podobny sposób zostały przedstawione wyniki badania sędowo-psychiatrycznego, sędowo-psychologicznego, obserwacji sędowo-psychiatrycznej oraz badań pomocniczych. Część pozyskanych danych z akt z poszczególnych postępowań została zebrana w formie tabelarycznej.

Analizy porównawcze oraz istotności związków i korelacji pomiędzy poszczególnymi badanymi parametrami były ograniczone i zostały zawarte w dwóch tabelach. Część pracy określona w rozdziale VIII jako „Dyskusja” nie tyle odnosi się bezpośrednio do uzyskanych wyników przeprowadzonej analizy akt 56 postępowań w aspekcie objawowym - „spektrum zaburzeń psychicznych” i diagnostycznym – „czynnościowej i strukturalnej oceny ośrodkowego układu nerwowego, lecz stanowi swoiste podsumowanie części teoretycznej pracy, zbytnio być może przesyczonej obszernymi cytatai ważnymi z punktu widzenia historycznego czy nawet literackiego, co nadaje dysertacji charakter naukowego eseju a nie chłodnej analizy naukowo-poznawczej. Zgodnie bowiem z przyjętą definicją eseju naukowego jest to wypowiedź z pogranicza literatury, rodzaj rozprawy naukowej, wykorzystującej środki charakterystyczne dla prozy poetyckiej (motta), skojarzenia, dygresje, cytaty, czy posługiwanie się nacechowanym emocjonalnie słownictwem. W tym rozumieniu prezentowany w całej dysertacji punkt widzenia doktorantki na rolę jaką w prawie i kryminologii pełni wiedza z zakresu psychiatrii i psychologii jest oryginalny i ciekawy. Autorka krytycznie ocenia kompetencje psychiatrów sporządzających opinie na użytek wymiaru sprawiedliwości, krytycznie ocenia opinie wydawane bez znajomości pełnego zakresu koniecznych do tego faktów i stawiane diagnozy nie zawsze oparte na wiarygodnych danych (s.197), czy „ogromną liczbę asekuranckich opinii wnioskujących obserwacje sędowo-psychiatryczne”. Równie krytyczna jest doktorantka wobec sądów i organów śledczych „poszukujących w opiniach gotowych rozwiązań w zakresie sprawstwa czynu

zabronionego i wykazujących wobec opinii ślepią wiarę” i przeceniających rolę psychologii. Stawia tezę, że wiedza prawnicza wśród psychologów jest większa niż psychologiczna wśród prawników. Słusznie podnosi obecny aktualnie w sferze publicznej naganny brak ustawy o biegłych sądowych. Można odnieść wrażenie, że w części „Dyskusja” doktorantka chce poruszyć zbyt dużo zagadnień ważnych, lecz wykraczających ponad temat dysertacji.

Podsumowanie pracy zawarte w rozdziale wnioski poza odniesieniem się do realizacji założonego celu pracy zawiera rekomendacje dla zainteresowanych instytucji tak ze strony wymiaru sprawiedliwości jak i ze strony psychiatrów powoływanych do pełnienia roli biegłego. We wnioskach autorka stwierdziła, że wyniki przeprowadzonego badania potwierdzają dane z literatury o niskim odsetku występowaniu chorób psychicznych, w szczególności z objawami psychotycznymi, z jednoczesną dominacją zaburzeń osobowości. Fakt ten przekłada się na niskie wskaźniki niepoczytalności oraz braku zdolności do udziału w czynnościach procesowych. Równocześnie okazało się, że ważna klinicznie ocena czynnościowa i strukturalna układu nerwowego nie stanowi standardu, choć - zgodnie z wnioskami z badań międzynarodowych - jej nieprawidłowe wyniki są istotnie związane z ryzykiem popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy. Na podstawie analizowanych spraw karnych zawarte w nich opinie sądowo-psychologiczne wskazują na mniej niż pięćdziesięcioprocentowe występowanie ogólnych tendencji do zachowań agresywnych, przy 35% braków danych. Ogólna i zasadnicza konkluzja doktorantki wykazała, że mimo mnogości danych pozostających do dyspozycji, trudna, a wręcz niemożliwa jest jednoznaczna ocena możliwości zapobiegania zachowaniom agresywnym i przestępczym jak i ich tragicznymi konsekwencjami, podobnie jak ocena występowania, i korelacja zmian czynnościowych i strukturalnych ośrodkowego układu nerwowego z najcięższymi przestępstwami przeciwko życiu i zdrowiu.

Podsumowując praca doktorska mgr psychologii i mgr prawa Daisy Miriam Skrzypek, która w założeniu stara się zintegrować nauki sądowe: prawo z psychologią i psychiatrią, daje obraz wzajemnych relacji tych dyscyplin, wskazuje na obustronne trudności i niedoskonałości, zwraca uwagę na brak wystarczających narzędzi integrujących co pozwoliłoby na uzyskanie wiarygodnych i istotnych danych o znaczeniu tak orzecznictwem, diagnostycznym jak i w zakresie kryminalnej prognozy.

Reasumując, stawiam wniosek o dopuszczenie mgr psychologii i mgr prawa Daisy Miriam Skrzypek do dalszych etapów przewodu doktorskiego przez Radę Dyscypliny Nauk Medycznych Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Rozprawa doktorska mgr psychologii i mgr prawa Daisy Miriam Skrzypek spełnia warunki określone w art. 13 Ustawy

z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65, poz. 595 z późn. zm.) w związku z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018r. poz. 1669 z późn. zm.)

KIEROWNIK
KLINIKI PSYCHIATRII SĄDOWEJ

prof. dr hab. n. med. Janusz Heitzman

Recenzent

Prof. dr hab. n. med. Janusz Heitzman